Ч. 177 (11.468). Львів, субота 10. серпня 1929. Оплата поштова сплачена готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Труднощі Гаґи.

Львів, 9. серпня 1929.

Англійський канцлер скарбу Сновден, виголошуючи свою привітну промову на гаґській конференції, сказав гумористично на адресу голяндського президента міністрів: „Ви щасливі, що не берете участи в цій конференції“. І справді, вже перші дні нарад показали, що на конференції буде вестися завзята боротьба між Англією та Францією.

Як відомо, конференція представників держав у Газі має на меті довести до остаточної ліквідації та урегулювання всіх справ, звязаних з світовою війною. Ці справи є натури господарської і політичної. Справи натури господарської були вже обговорені та передискутовані на конференції репараційних знавців у Парижі. Вони виробили при найділяльнішій участи Америки славетний плян Юнґа. Кожна делеґація знавців, хоч номінально й була незалежною від свого уряду, то одначе фактично одержувала від нього інструкції й працювала під стислою контролею. Тому могло би здаватися, що коли знавці вже приняли раз плян Юнґа, то на новій конференції представники держав лише його затвердять і приймуть до виконання, поробивши в ньому евентуально лише формальні зміни. Таким чином вся увага конференції мала би зосередитися на справах політичних, від полагодження яких Німеччина узалежнювала приняття зі свого боку пляну Юнґа. Цими справами є в першу чергу звільнення від окупації Надренії, далі викуплення вуглевої области Саари й обговорення справи східних границь Німеччини. Все це незвичайно пекучі для Німеччини справи, без полагодження яких годі думати про ліквідацію наслідків війни. Тому після конференції репараційних знавців Німеччина головну увагу звернула на Францію, і Штреземан використав для довгих приятельських конференцій з Бріяном свій побут у Мадриді, а потім у Парижі. Бажання дійти до порозуміння з Францією в справі Надренії подиктувало Штреземанові також його тактику на раді Ліґи Націй у справі національних меншостей, коли він відмовився від боротьби за урегулювання прав національних меншостей і не опонував в цій справі Бріянові.

Та Франція переформувала скликання конференції репараційних знавців саме перед новими виборами в Англії, гадаючи, що це остання нагода скористати з прихильного до Франції становища консервативного англійського уряду. І дійсно, їм удалося забезпечити львину частину репараційних сплат Німеччини і довести до зміни ключа поділу репарацій, який усталено 9 літ тому в Спа. Треба пригадати, як свого часу по довгих тижнях безплодних нарад конференція знавців у Парижі раптом закінчила свою працю, дійшла до порозуміння й ухвалила плян Юнґа саме в тому моменті, коли виснилося, що в Англії виборча перемога буде по стороні партії праці.

Цей „первородний“, щоб так сказати, гріх цілого пляну Юнґа тепер мститься на всій конференції в Газі. Вже її початкові засідання висунули на перший плян власне економічні справи, які могли здаватися виясненими й полагодженими й завели до отвертого й дуже різкого конфлікту між Францією й Англією. А фактичний творець пляну Юнґа — Америка, по фарисейськи усунувся на бік, щоби не брати участи в цій боротьбі.

Злучені Держави беруть участь у конференції в Газі лише в ролі „обсерватора“ й для підчеркнення цеї своєї ролі вислали туди лише другорядного урядника посольства. Мовляв, пийте самі пиво, що наварили, а ми тут ні при чому.

Так тепер в Газі розпочалася прикра боротьба між двома давніми сердечними союзниками з часів війни й по війні, Англією та Францією, за воєнну данину, на яку засуджено Німеччину.

Англійський канцлер скарбу Сновден у великій одногодинній промові дуже рішучо заявив, що англійський парлямент ніколи не прийме пляну, який буде кривдити Англію в справі репарацій. А по його обчисленням Англія через неправне приноровлення нового ключа поділу тратить 48 міліонів, а Франція виграє 10,7 міл., Італія 36,6 та Бельгія 2,2. Тому він домагається основної зміни цілого пляну Юнґа.

Представники Франції та Бельгії заявили натомість, що плян Юнґа треба або приняти в цілости без змін, або зовсім відкинути.

Англійська преса цілком зрозуміло стоїть по стороні Сновдена, а французька нападає на нього й обвинувачує його в тому, що він ненавидить Францію. „Петіт Парізієн“ у своєму націоналістичному завзятті пише навіть, що від Сновдена можна сподіватися й того, що буде бити кулаками по столі.

Одним словом, пристрасти з приводу воєнної здобичі у головних т. зв. переможців розпалюються. Та від них не відстають і менші здобичники. Греція, Румунія та Югославія настирливо домагаються задоволення своїх претенсій до воєнної здобичі в рамах пляну Юнґа або поза ним. Конференція державних мужів у Газі виглядає на зграю голодних вовків, що в своїй пожадливости гризуться між собою, намагаючися захопити кожний як найкращий шматок з поваленої добичі.

Але власне через те, ця конференція має величезну політичну вагу, бо на ній розпочалася отверта й завзята боротьба між недавніми приятелями — Францією та Англією. Вислід тієї боротьби матиме далекосяглий вплив на все дальше політичне життя Европи. Деякі орґани великої преси твердять, що цією конференцією починається нова доба в історії повоєнної Европи. І мають повну рацію. Бо хоч би вона не довела до ніяких позитивних наслідків, то всеж спричинить цілком нову політичну констеляцію в Европі.

Українська еміґрація в Югославії.

Політична еміґрація. — „Просвіта“ в Загребі. — „Просвіта“ і „Українська Громада“ в Білгороді. — Наші поселенці у Боснії. — Греко-католицька церква. — „Русское православіе“ Стрільчика. — Проходимець Мойсієнко.

Львів, 8. серпня 1929.

Сьогодні завитав до нашої Редакції рідкий гість, а саме один видатний наш громадянин, що перебуває постійно в Югославії. Користаючи з його гостини, засягнули ми від нього деяких інформацій про життя наших політичних еміґрантів у Югославії. Далі передаємо їх вірно, так як вони були нам передані.

По світовій та визвольній війні богато наших земляків розбрилося по світі та поселилось в ріжних краях. Численні з них опинилися в Югославії. Спершу не було в них ніякого організаційного осередку, бо кожний не мав часу думати про створення такого, шукаючи передовсім сприяючих обставин та відповідного середовища для забезпечення власної екзистенції. Щойно згодом, влаштувавшись сяк-так, почали наші люди думати про взаїмні звязки та організаційні осередки.

Першим таким обєднуючим і організаційним осередком для українців у Югославії було Т-во „Просвіта“, засноване в 1922 р. у Загребі, а затверджене владою щойно у 1925 р. Воно почало скоро поширювати свої впливи та навязувати організаційні звязки з усіми помітнішими гуртками в цілій Югославії. Основниками загребської „Просвіти“ були пп. Буда, Войтаківський і д-р Спинул. До 1926 р. Т-во вспіло піднятись своєю працею на висоту свого завдання як обєднуючий українських еміґрантів осередок. До Т-ва належали всі українці — без огляду на ріжниці політичних поглядів — від найправіших до найлівіших. Скоро показалася потреба повідкривати філії загребської „Просвіти“ і їх засновано в Білгороді у 1926 р. і в Сібіні (Славонія). Було в пляні заснувати філії ще й по інших місцевостях, але цього зробити не вдалось з уваги на статутові трудноші.

В 1927 р. загребська „Просвіта“ перестала бути кермуючим осередком тому, що численні люди, які в ній працювали, змінили місце побуту та залишили Загреб. Тоді осередком стала „Просвіта“ у Білгороді, причім загребська „Просвіта“ далі працює. У Білгороді стоїть тепер на чолі „Просвіти“ п. Буда (перед ним був її головою п. Павлович, директор одного з тамошніх банків). Спершу білгородська „Просвіта“ розвивалась дуже гарно, бо була в ній єдність думки та одноцільне розуміння завдань Т-ва. Згодом наступило зріжничкування в поглядах на завдання і методи праці в Т-ві, а в слід за тим дійшло до непорозуміння.. Наслідок непорозуміння був такий, що частина членів „Просвіти“ сецесіонувала з Т-ва і заснувала собі окреме Т-во „Українську Громаду“. До „Української Громади“ входять переважно люди ярко націоналістичного політичного напрямку, хоч само Т-во є цілком аполітичним.

Одно і друге Т-во старається приєднати для себе якнайбільше членів-українців з цілої югославянської території. „Українська Громада“ потворила наприклад свої організаційні гуртки в Новім Саді, в Бечкереку Великім і в Скопле (Македонія). „Просвіта“ теж працює успішно і єднає в собі всіх, хто почуває себе українцем, дарма, що може не кожний з її членів розпоряджає повнотою національної свідомости. Гуртуючи в своїх рядах і такий елемент (переважно бувші військові російських білих армій), „Просвіта“ впливає на нього освідомлюючо під національним оглядом. Така праця „Просвіти“ без сумніву дуже вдячна і похвальна. Але саме на підкладі такої праці „Просвіти“ дійшло до внутрішніх непорозумінь між її членами та довело до заснування „Української Громади“.

Та треба признати, що обі установи сповняють однаково добре національно-обєднуючу ролю, дарма, що між собою до деякої міри конкурують. Ні на одну з них не можна кидати каменем. Та всеж булоб далеко краще, якщо вони обєдналисьби і повели доцільну працю обєднаними силами. При обєднанні обох установ далеко краще і живіше пішлаб як організаційна так національно-освідомлююча та консолідаційна праця. А це вийшлоб тільки на користь українському народові.

Наш гість поінформував нас ще й про частину нашої поселенчої еміґрації в Югославії, а саме про тих українських поселенців з Галичини, що живуть у числі кругло 10 тисяч в Боснії. Поселились вони там ще перед великою війною. В деяких органах нашої преси появилась була інформація, немовто всі вони перейшли на православіє. Та це не відповідає дійсности. Всі вони приїхали туди як греко-католики і такими остали в подавляючій більшости досі.

Правда, зараз-же по поселенні не мали вони греко-католицьких духовників протягом 10 літ. Тоді взагалі мало хто ними опікувався, дарма, що в Сараєві був невеличкий гурток українців. Щойно протягом другого десятиліття дістали тамошні наші поселенці греко-католицького священика в особі о. Андрія Сегедія (бачванський українець). Заходами о. митрополита Шептицького засновано там студитський монастир у Каменици (повіт Пирнява, округ Баналука), а згодом прийшло туди кількох священиків з Галичи-

ви. І вони почали систематичну працю серед тамошніх поселенців. Праця була утруднена тим, що наші поселенці там дуже розкинені між сербами і турками.

Від 1914 р., тобто від хвилі, коли о. митр. Шептицький виєднав від апостольської столиці в Римі та від австрійського уряду дозвіл на заснування там окремої церковної греко-католицької адміністративної одиниці (апостольської адміністратури), ожило там вповні не тільки церковне, але й національно-культурне, просвітне і навіть економічне життя. Як відомо, апостольським адміністратором був там о. мітрат Базюк.

По війні спричинив там серед малої частини поселенців релігійний роздор галицький емігрант Стрільчик Віктор Василь (з фаху переплетник). Зробив він це на те, щоби створити собі екзистенцію та стати священиком. Не маючи ніяких відповідних студій, подався він до православного сербського епископа з проханням, щоби його висвятити на православного священика. По 6-тижневій підготовці Стрільчик дійсно дістав свячення і став усякими агітаційними засобами перемовляти наших людей на „русску православну" віру. Йому вдалося зеднати біля себе до 350 родин у ріжних місцях українських парохій. Між тим народ, побачивши, що є на річи, почав вертати і досі вертає до греко-католицької церкви. Тепер начисляють тамісповідників „русско-православної віри" до 80 родин.

Та найбільше лиха накоїв там помічник Стрільчика, якийсь Мойсієнко Єфрем Василь, бувший член армії Врангеля. Він з російського православя перейшов був на римо-католицизм і вступив до Францішканів у Загребі. Звідтам, по зложенні обітів, утік до Боснії та почав співпрацювати зі Стрільчиком. Він оклеветував наших священиків, а рівночасно натягав поселенців на грубі гроші, збираючи їх підписи на векслі. Перед судом і тюрмою втік з Югославії до Австрії. Там скоро зголосився до протестантів і заявив охоту перейти на протестантизм. Коли його не стало в Боснії, люди відітхнули. Скоро дійде там до повного зліквідування „русского православя" Стрільчика.

Нова доба Єгипту.

Знесення англійської окупації. — Єгипет — членом Ліги Націй.

Сензацією дня є саме оголошені в пресі тексти нот, що їх виміняно між Гендерсоном і египетським міністром закордонних справ Могамудом Магмед Пашою. В цій дипльоматичній кореспонденції міститься проект нового англійсько-египетського трактату, що управильнює взаємини Єгипту до Великої Британії на відмінних ніж досі основах.

Кореспонденція між Гендерсоном і египетським міністром закордонних справ складається з двох обосторонніх засадничих нот: з проекту умови, що має 6 статтей, і з цілої низки анексів і додаткових нот.

Предложення Гендерсона є в загальному такі: **Військова окупація Єгипту має бути знесена.** Тільки англійські війська будуть стягнені зовсім. Тільки для забезпеки Суеського каналу як комунікаційного вузла, що для британської імперії має величезне значіння, египетський король дасть уповажнення англійському урядові держати недалеко того каналу в означеній географічній ширині таку військову силу, яку британський уряд уважатиме для тої цілі за конечну. Поміж Єгиптом і Вел. Британією буде **заключений союз.** Єгипт буде репрезентований в Льондоні своїм **амбасадором,** а таксамо в Каїро буде сидіти амбасадор Вел. Британії. Уряд високого комісаря буде знесений. Єгипет **зголосить приступлення до Ліги Націй.** На випадок конфлікту чи спору з державами третіми, Вел. Британія і Египет будуть виступати в порозумінні — для зліквідування конфлікту чи спору мирним шляхом. Всяку військову поміч, а також військових інструкторів братиме Єгипет зпоміж британських громадян. Зпоміж тих-же громадян братиме Єгипет також урядовців адміністрації. Уряд Вел. Британії узнає, що **відповідальність за життя і майно чужинців в Єгипті** бере на себе **уряд египетський,** який з цією метою видасть відповідні зарядження. Британський уряд узнає **капітуляцію за знесену** й обіцяє ужити цілого свого впливу, аби чужі держави зреклися також капітуляції в Єгипті і визнали в місце дотеперішньої консулярної юрисдикації юрисдикацію судів мішаних.

Не треба й казати, що оголошення цього проекту викликало в Льондоні велике порушення. Трактат з Єгиптом є темою розмов у всіх редакціях і політичних клюбах, при чому політичні кола Льондону не скривають того, що проект управильнення британсько-египетських відносин у своїй консеквенції мусить довести також **до ревізії відношення Вел. Британії до Індій.**

Щож до египетських політичних кол, то всі вони підчеркують, що запропонований Гендерсоном трактат є **найліпший** з тих, які були колинебудь предложені Єгиптові, тому египетський уряд повинен його розглянути прихильно, без ніяких упереджень. Таке саме становище заняла теж египетська преса.

При кінці варто зазначити, що египетський король Фуад, який разом зі своїм міністром закордонних справ брав особисто живу участь в переговорах з англійським урядом, з яким устійнював поодинокі точки наведеного вище трактату, виїхав на днях з Льондону і по дорозі до Каїра вступить ще до Парижа. Яку мету має його поїздка до Парижа, не знати.

Фелібризм і будуччина Франції.

(Лист з Франції.)

(Докінчення.)

Авіньон, 8. VIII. 1929.

Аджеж ще 20 років тому Союз Народів маби був бути постулятом чистої політичної романтики, навіть у такій недосконалій формі, в якій він істнує реально тепер. Або чи перед війною насмілився б міністр закордонних справ якоїсь великодержави поставити на чергу дня питання про Сполучені Держави Европи, як це зробив недавно теперішній премієр Франції?!

У сучасній Франції є вже чимало державних діячів і політиків, які розуміють неминучість перебудови цієї держави у дусі децентралістичних домагань і належать до піонірів реґіоналістичного руху, як напр. сучасний міністр для земельних справ Аннесі, один з провідників французького реґіоналізму, або відомий соціялістичний провідник Поль Бонкур, автор цікавої розвідки про економічний реґіоналізм.

Власне парадоксом сучасного французького політичного розвитку є саме здійснювання реґіоналістичних домагань в ділянці економіки. Можна сказати, що Франція є власне у процесі природного районування на підставі господарських потреб — всупереч мертвій департаментській геометрії. Скажемо Прованс — він економічно вже сформувався як окремий реґіон, заокруглюючи історично свої адміністративні межі, витворені у післяреволюційній добі штучним і неприродним адміністративним поділом на департаменти, з метою знищення во імя централістичного ідеалу найменших слідів історичної чи побутової відрубности поодиноких старих провінцій цієї держави.

Таким чином, париському парляментові скорше чи пізніше доведеться лише по довершенім факті визнати новий адміністративний розподіл Франції, дорогою факту переведений на підставі природно-господарських реґіонів, що зрештою переважно покриваються з історичними провінціями передреволюційної Франції.

Французький зовнішній лібералізм і фразеольоґічний демократизм покищо не радо це визнає і кидає на адресу провінціонального ренесансу — заміти політичного реакціонерства та зрадництва революції. Це зовсім не так. Жорес, що був симпатиком південного відродження, і зокрема дуже любив Містраля за його каменярську і саможертвенну працю у цім напрямі, слушно доказав у своїй історії революції, що цей ренесанс півдня Франції є природною дитиною її великого революційного здвигу.

Проф. Е. Ріперт — найкращий сучасний провансольоґ та історик відродження Провансу — документально виказав, що початки неопровансальського руху сильно звязані з національними прямуваннями серед марсельського робітництва після революції 1847 р., з лона яких вийшло кількох поетів на рідній мові. Це було у

Проф. ІВАН ОГІЄНКО. 4)

Українська літературна мова XI–XVI століть.

(Продовження.)

III.

З половини XVI-го віку розпочинається нова, зовсім відмінна доба в історії української літературної мови: доба найважніша, але так мало в нас вивчена. Я вже розповідав на іншім місці, що реформаційний рух в Европі, який охопив також Чехію й Польщу, скрізь довів до остаточної перемоги живої народньої мови, яко мови не тільки св. Письма, але й мови літературної. Під цим самим впливом повстала повна відміна поглядів на літературну мову і на землях українських: під впливом реформації також і серед українського народу запанувала ідея св. Письма на живій народній мові, а одночасно мови в літературі. Старий погляд, щоби літературною мовою була мова церкви, у цей час цілковито був знищений; навпаки, скрізь почулися голоси запровадити народню мову й до церкви.

Перша оригінальна праця, написана під впливом нових поглядів на літературну мову — чисто польською мовою появилася в 1543 р.; це була „Крутка розправа" Рея, від якої звичайно датується в польській літературі нова доба історії літературної мови. Приймаючи на увагу, що літературні погляди польські відразу-ж переносилися тоді й до літератури української, можна з певністю початок нової української літературної мови віднести також на половину XVI-го віку; перші памятки цеї мови ще не розшукані, так, що за таку доводиться уважати Пересопницьку Евангелію 1556—1561 року.

Очевидно, нова літературна мова не зродилася відразу готовою так, як вийшла Венера з голови Зевеса, — її підготовили, як ми бачили, довгі попередні віки. Ціла середньовічна Европа користувалася латинською мовою, яко мовою літературною; латина трималася міцно, бо міцною була сама ідея про ідентичність мов церковної та літературної. На цій самій підставі панувала і в українській літературі церковно-словянська мова. Але ідея ідентичности мов церкви й літератури помалу слабшала, помалу втрачала ґрунти, на якім трималася; навпаки жива народня мова з бігом часу все підносила голову, все більше та сміліше входила до літературного вжитку. І справа покінчилася тим, що реформація в XVI-м віці нанесла остаточний удар старим літературним мовам, покликавши до літературного життя мови народні. Отож тоді, з половини XVI-го віку починається зовсім новий період в житті української літературної мови: її основою стає жива мова народня і до літератури вона входить найперше в перекладах св. Письма.

І цей саме час, під впливом нових релігійних ідей, міняється ґрунтовно сам погляд на „просту" народню мову серед української інтеліґенції. Одним з перших ці нові погляди поширив по Україні славний білорус Фр. Скорина, що вже добре розумів усю велику силу народньої мови, яко найпершого двигуна культури кожного народу. Думки Скорини не були самостійними, — він їх переняв на Заході та в Чехії, де вони тоді не тільки носилися в повітрі, але й реалізувалися. Нові погляди на народню мову відразу-ж стали реалізувати ті кальвінські проповідники, що тоді працювали в Польщі, вони починають видавати книжки „руською" (цеб-то українсько-білоруською) мовою, пірвавши звязки з мовою церковно-славянською, яко мовою церкви та літератури.

В місті Несвіжу на Мінщині, Слуцького повіту, спробували були кальвіністи закласти навіть осібну друкарню для потреб поширення вовірства серед українського й білоруського народу. Найшли й мецената, що не шкодував кошітів на цю справу, — це був дуже впливовий Остап Волович, пізніше канцлер Великого Князівства Литовського. В посвяті книжки „Оправдання грішного чоловіка" 1562 р. про Воловича читаємо, що він радо закликав учителів (кальвіністів) для своїх підданих і „на размноженье книгъ добрыхъ накладовъ" обіцяв не жалувати. „А не толко обецуеть, но и початокъ сее друкарни нашее твоей милости наклада исперва еще яко нькое основаніе уготовали и укрепили". У той-же час давав кошти на несвіжські друки також і кн. Микола Радивил, найміцніший стовп тогочасного кальвінізму.

Працював у цій друкарні відомий Симон Будний зі своїми помічниками — Матвієм Кавечинським та Лавріном Кришковським, працював, як Будний пише в катехизмі того-ж 1562 р. „Богу ко чти и посполитым людемъ языка рускогo к наказанью и доброму наученью".

С. Будний високо ставив „руську" мову: в присвяті „Катехизиса" він так звертається до князів Радивилів: видається книжка „тымъ и для того, абы ся ваши княжацские милости не только в чужоземскихъ языцых кохали, але бы ся тежъ ваши княжацские милости и того здавна славного языка словеньского розмиловати и онымъся бавити рачили. Слушная боречъ есть, абы ваши княжацские милости того народу язык миловати рачили, въ которомъ давъные предки и ихъ княжацские милости панове отцы ваших княжацскихъ милости славне преложеньства несуть". Трохи пізніше, в передмові до своєї Біблії 1572 р. на ст. 5. той таки С. Будний висловився взагалі принципово:

той час, коли Містраль кінчав авіньонський ліцей, щоб іти до Ексу (Aix) на університетські студії і також захоплювався революцією та соціялізмом, доказом чого можуть бути перші його поезії, писані ще по французьки: **„Le chant du peuple“** (Пісня люду) **та „Comment on devient libre?“** (Як стати вільним).

Правда, французькі монархісти і роялісти нераз старалися причепитися до національно-відродного руху Провансу чи інших поневолених країн Франції; але Містраль завжди дуже рішучо відмежовувався від їх політичного впливу і ревно стежив за тим, щоби таким чином фелібризм не був скомпромітований. Тому нераз він мусів з натиском підкреслювати **аполітичний** характер руху фелібрів, сам до кінця життя остаючи республиканцем і демократом, іноді зрештою у дуже монархічному оточенні.

Під цим оглядом цікава його власна громада **Маяно**, виразно антиреспубликанська. Коли у 1913 р. президент французької республики Р. Поанкаре приїхав туди, муніципальна влада відмовилась приняти його у ратуші. Тому він був особистим гостем Ф. Містраля, котрий вітав його у власній хаті і з ратуша приніс книгу, в якій президент підписався.

Варто зазначити, як Містраль привитав президента республики підчас цієї візити:

„Приходячи — казав він — привитати в його скромнім селі провансальського поета, котрий ніколи не покидав його, ви дуже високо маніфестуєте свої симпатії патріота для реґіоналізму, з яким Франція — в це я вірю — знайде своє відродження“.

У 1754 р. у травні сімох молодих ентузіястів і патріотів заклали біля Авіньону літературне і національне товариство **фелібрів.** Зміст і значіння цього виразу, досі науково точно не зясовані. Ріжно він пояснюється: як вільна віра зробити вільним Прованс **(faire libre Provense)**, або врешті робити книжки, розуміється, провансальські (від **faire des livres) і т. д.**

Мету цього товариства сформулували так:

„Фелібризм повстав, щоби завжди затримати у Провансі його мову, його барву, свободу його поведінки, його любов до краю і його високий степень культури...“

Це був скромний початок. Він знайшов відтак відгомін по цілій Франції. Рух фелібрів поширився у Лянґедону, під Пірнеями, у Гасконі, у Перігорі і Лімузені, в Оверні Веле та Дофіне. Перекинувся через Пірнеї у Катальонію, знайшов відгук у неокельтійському рухові ірляндців.

Через авіонські традиції Петрарки та Ляури звязався з Італією. Своїм панлятинізмом захопив далеку Румунію. Він був симпатиком всіх поневолених народів і країн. Він був живим протестом проти задушливого державного централізму. З нього народився французький реґіоналізм: рух прямуючий до повної перебудови французької держави еволюційним порядком та шляхом адміністративних реформ.

Паризький централізм саботує цю тиху, але непереможну силу фелібризму — марно. Він, **volens nolens** по-трохи капітулює.

„Після війни 1914 р. — казав весною 1929 р. на могилі Містраля офіційний представник французької держави — ми почали творити економічні реґіони і богато розумних людей не бачить тепер іншого засобу, як відмолодити і піднести наші установи шляхом творення адміністративних реґіонів“.

Один з визначних провідників французького реґіоналізму, Жан-Десуе, у книжці про Містраля слушно написав: „Прийде день, коли буде признано, що це провансальське відродження рішене у 1754 р. силою слова незабаром набуде всіх познак французького ренесансу“.

Це так. Майбутня вільна Франція, як нова держава швайцарського типу, повстане шляхом, котрий накреслював їй великий провансальський бард — Ф. Містраль та втілив його в ідеольоґію неопровансальського фелібризму.

О. І. Бочковський.

Бурі і громи над Галичиною.

Пожежі численних домів. — Громи вбили кільканацять осіб. — Знищені поля. — Виливи рік.

У вчорашньому числі „Діла“ подали ми коротку замітку про шкоди, що їх наробив гураґан у бобрецькому повіті. Тимчасом гураґан лютував перед двома днями не тільки в Бобреччині, але також в інших повітах, і всюди наробив більших чи менших шкід.

Так поля в Королівці і Юрямполі, **пов. Борщів,** знищив разом з плодами град величини курячого яйця. Страти там величезні. Подібна буря лютувала також в Ковалівці і Савакусківцях, **пов. Бучач,** де град витовк також багато збіжа, що тільки в дрібній частині було обезпечене в асекураційних товариствах.

В **Самбірщині** лютувала буря з громами над кількома селами. М. ін. вдарив грім у хату господаря Ящишина в Ланівцях, де забив дві особи: Марію Ящишин і Миколу Ящишина. Сам господар дому тільки громом приголомшений.

В **копичинецькому повіті** грім ударив м. ін. в хату А. Левицької у Вербівцях, яка згоріла. В повіті згоріло від громів ще кілька інших будинків, м. ін. дім одного жида в Перемилові. Від пораження громом згинула Маря Сива й Анна Домків, а приголомшені сильно Іван Мовчан і його жінка Варвара (на фільварку біля Гусятина). Останніх двоє привезено до шпиталю в Гусятині.

Позатим згинуло від грому кілька осіб в **Теребовельщині, в Тлустеччині** і в інших повітах. Таксамо з ріжних сторін краю приходять вістки про пожежі, спричинені громами.

У звязку з филею дощів, що падуть у нас від кількох днів, виступили з берегів також деякі ріки. Так повідомляють про виливи рік у **Сяніччині,** де зібрані води зірвали кілька мостів, залили немало мешкальних домів і знищили багато піль та доріг. У **Чортківщині** був знову хмародім, від якого потерпіло само місто Чортків. Вода залила там 19 домів, положених на широкому терені Старого Чорткова і Вигнанки, ушкодила дорогу в місті та хідники й повиривала місцями брукове каміння. Шкоди в Чорткові обчислюють на яких 20.000 зол. Зібрані води позаливали також деякі вулиці в **Станиславові, в Солотвині** і в богатьох інших містах та селах.

Шкоди від цієї найновішої зливи в нашому краю очевидно ще не обчислені.

Братство в анабіозі.

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, 8. серпня 1929 р.

З іменем Луцького Чеснохресного Братства звязана дуже світла сторінка нашої історії й значне народне майно.

Тому-то сучасний стан цього Братства не може не викликати тривоги за його дальшу долю. І то тим більше, що ті, в чиї руки воєвідська влада віддала Братство, чомусь ховають від громадянства траґічний його стан.

А стан цей у даний момент є такий: 1) статуту не затверджено, 2) Братство юридично не існує, 3) воно не самоуправляється, бо виборних орґанів управління не має, 4) не може правно виступати у відношенні до арендаторів землі, 5) не може упоминатися за розхапані доми й т. д.

Після переходу Братства в руки наказної ради стан його де в чому погіршився, а саме: порушена церковна ідея Братства: передано його в руки політичного ґуртка й надано йому політичні функції; ослаблене зацікавлення Братством як церковним товариством, і серед інтеліґенції і серед селянства; число відвідувачів брацької церкви зменшилося; братчики розбиті на ґуртки і т. д.

Але найсеріознішим погіршенням справи є той безвихідний кут, у який загнано статут Братства. Статут цей, здається, вже був на переломі узгіднення між вищою церковною владою й урядом. Тепер можливість цього узгіднення відсунена дуже далеко.

Де-хто вірив, що як тільки Братство перейде в руки наказної ради, то воєвідська влада зараз же затвердить статут. Тих „віруючих“ запевнювали леґендами: що хтось сказав, що „поставить на карту свою службову карієру, а статуту добється“, що „статут вже хтось має в кишені“ й т. ін.

Та „не блаженні віруючі“ в такі непевні чутки. По-перше, воєвідська влада не є компетентна затверджувати статути релігійних товариств. Такі статути затверджує міністерство віроісповідань по порозумінні з вищою церковною владою.

На ґрунті цього порозуміння й попав брацький статут у зазначений сліпий кут без виходу.

Воєвідство не допустило до перенятття Братства призначеної митрополитом радою (що правда, в небажаному для нас наліворосійському складі) і іменувало свою раду. Зате митрополит не визнає цеї ради, і не можна сподіватися від нього згоди на затвердження для неї статуту.

Щоби заспокоїти громадянство, пущено чутку, що статут для Братства може бути затверджений поза митрополитом. Підставою мало бути те, що колись луцьке Братство було ставропиґією царгородського патріярха, зверхника всієї української церкви, і не підлягало діецезальному єпископові, — а значить, і сьогодні не підлягає митрополитові правлячому єпископові на Волині.

Та з правного боку справа стоїть трошки не так.

„Томосом“ про визнання автокефалії православної церкви в Польщі з 1926 р. царгородський патріярх передав усі свої права на б. Київську митрополію, в склад якої входили наші західні землі, митрополитові варшавському. На підставі цього митрополит, вважаючи, що Братство, як б. ставропиґія, підлягає виключно йому, оголосив себе головою Братства, а попереднього голову рахував лише своїм заступником.

Довідавшись про це, громадянство ще більше занепокоїлося. Але в Луцьку вміють „дзвонити в дзвони“ побідні. Негайно пущено нову чутку: що один з братчиків знайшов патріярший „ставтут“ Братства з заповітом ніколи його не відцуруватися під загрозою анатеми, і що влада погоджується на існування Братства на підставі колишнього статуту.

Цього роду запевнення вже трохи подібні до кпин з людей, що не є знайомі з правними приписами. Бо вже нема підстав сподіватися, що поль-

---

[ство] to jest mową iedney krainy gardzić, a drugiey słowka pod niebiosa wynosić“.

Правда, несвіжська друкарня зробила не богато, — видрукувала лише дві книжки в 1562 р.: Катехизис та „О оправданіи грѣшного человѣка предъ Богомъ“; але важливим був сам новий принцип приміненя народньої мови до літератури, а тому в історії нашої літературної мови зазначені дві книжки займають почесне, чільне місце перших друкованих весінок нової літератури.

Поза двома друками нічого вже не випущено з несвіжської друкарні, здається через відсутність потрібних на те починів; може були на те й інші причини, але скоро С. Будний кинув „руську“ мову і писав далі тільки мовою польською.

Покладаючи більші надії на привернення українського й білоруського народу до своєї віри, кальвіністи заводили „руську“ мову й по своїх школах. Так, знаємо (приклади, правда, з трохи пізнішого часу), що новгородські кальвіністи в 1615—1616 рр. заклали були „руську школу“, а Хр. Радивил пробував завести до Слуцької гімназії виклади „рускихъ наукъ“.*)

Під впливом нових релігійних ідей, що їх ширили протестантські нововірці, зовсім змінився погляд на живу народню мову також і серед української інтеліґенції.**) Проста мова — для противаги мови церковної та старої літературної набуває тепер у поглядах нашої інтеліґенції усіх прав літературної мови. Цією мовою пишуть уже цілі книжки, перекладають св. Письмо, виголошують церковні проповіди; цією ж таки мовою зачинають писати передмови до чисто церковних книжок. „Посполита“ чи „проста руська“ мова стає ознакою своєї національности, своєї віри, і цю мову починають завзято боронити так само, як боронили свою віру. Ось через що український шляхтич Василь Загоровський у своїм заповіті 1571 р. так горливо наказує вчити дітей його „руської науки“, вчити „въ своемъ языку рускомъ“.

Дуже завзято, як ми бачили, боронить „руську“ мову й Василь Тяпинський. Вставка т. зв. Лішнівської Євангелії українською мовою десь коло 1595 р. до церковно-словянського тексту ясно свідчить, що на „просту“ мову вже не дивилися з погордою, — її поставлено тут нарівні з мовою церковною.

Правда, не всі так дивилися на цю нову літературну мову, — не бракувало — часом і староцерковних вірів. Як знаємо, Григорій Ходкевич, задумавши видать Учительну Євангелію „простою мовою“, таки не зробив того, бо його відрадили противники вживання в літературі народньої мови. „Помыслилъ же былъ есми — розповідає Ходкевич — и се, иже бы сію книгу, виразумѣнія ради простых людей, преложити на простую молву, и совещаниѣлъ если о том попеченіе великое. И совещаша ли люди мудрые, в том писмѣ оученые, иж прекладаніемъ з давныхъ пословицъ на новые помылка чинитьси немалая, яко же и нымь обрытается в книгахъ новаго переводу. На мале знания „руської мови“ з сумом скаржиться В. Тяпинський в передмові до своєї Євангелії: „Тепер — на вѣчный свой встыд — толко прочести, и то ледво, в своем языку не больш учатсы.

(Продовження буде.)

*) **Н. Харлампович:** Западнорусскія православныя школы. Казань, 1898 р. ст. 176.

**) Проф. Грушевський як у своїй „Історії України-Руси“, т. VI. так і в „Історії української літератури“ т. V. ст. 236 відзначає вплив реформації на розвій української літератури, з чим я — як це вище зазначено — не погоджуюся.

ські суди й адміністрація рахуватимуться з паґрізршим „статутом“ зперед сотень років. Адже ж істнують спеціяльні приписи про товариства, які одні обовязують і суд і адміністрацію.

Братство ж без статуту, затвердженого відповідною владою, не малоб прав правної особи. Подібно до „безбатченків“ воно булоб позбавлене всіх прав *на спадщину* по своїх славних батьках.

Стан „безбатченства“ власне і тріножить те українське громадянство, яке вміє думати правними катеґоріями, та яке бачить у Братстві не дочасний політичний засіб, а великої слави й ваги історичну церковну орґанізацію.

Занепокоєння цього громадянства є цілкови то слушне: істнування Братства загрожене, майно його прилипає до чужих рук, національно-релігійні його функції, задля яких воно повстало, припинилися; веде воно не до скупчення національних сил, а до розбиття їх; а на верхах, здається, роблять лише те, щоби якнайдалі продовжити його безправний стан...

При таких умовах Братство є слабонькою банькою на воді: одного дня може проснутися той чи інший адміністратор у поганому настрою й сказати: „Братства нема, а значить — нема ні брацьких будинків, ні землі, ні церкви“. А наказана рада на чолі з п. інж. Пилипчуком може тоді бути за кількадесять земель від Волині...

Чи в імя таких перспектив „дзвонять дзвони“? Чи в їх імя розбивається брацька сімя? Чи ради них наказна рада скриває критичний стан Братства?

Мертвий, безвихідний кут, у якому опинилася справа статуту, є для всіх очевидний. Як є очевидне й те, що наказна рада, навіть при бажанні не в силах її вивести на правильну дорогу.

А тому, чи не повинні члени Братства витягнути для себе з цих фактів належних консеквенцій?

Українське громадянство не може погодитися на безправне животіння Братства, не може далі годуватися всякими леґендами й повинно рішуче домагатися й від світської і від церковної влади затвердження статуту, передачі Братства в руки виборної ради й повернення Братству розхапаних брацьких домів.

В. Островський.

Сильне напруження між СРСР. і Китаєм.

До Токіо надійшли вістки з Манджурії, що безпосередні китайсько-більшовицькі переговори перервано. Китайські делеґати виїхали вже до Нанкіну. З Харбіну повідомляють, що більшовицькі літаки демонстраційно літали над місцевостями Поґранічная і Манджулі, що свідчило би про нове напруження відносин.

Східно-китайська залізниця замкнена.

З Чіти повідомляють, що пасажирський рух на східньо-китайській залізниці досі перерваний. Ходять лише поїзди, що перевозять військо. Зате товаровий рух перерваний. Дооколичні мешканці і чунчузи розбирають подекуди тор. Чунчузи нападають і зводять навіть бої з військом.

—o—

Події в Газі.

Бюро Вольфа повідомляє з Гаґи, що провідник Жаспер у предложенім реґуляміновім внеску в справі утворення фінансової і політичної комісії пропонує, аби до фінансової комісії входило по 2-ох представників від кожної з 12 делеґацій, та аби покликано до життя цілий ряд підкомісій. В нарадах над справами, які відносяться лише до запрошених держав, братимуть участь лише делеґати тих зацікавлених держав. Румунський міністр Тітулеску запитав чи додаткові постанови означають, що буде утворено дві фінансові комісії, чи лише одна. Порішено, що буде лише одна фінансова комісія і в ній будуть брати участь держави безпосередньо зацікавлені цими квестіями.

З Гаґи повідомляють, що в четвер ц. р. Бріян розмовляв зі Штреземаном майже пів години, але зміст цеї розмови захований в тайні. Знова ж Шерон приняв у себе Венізельоса, який поінформував його про домагання своєї держави. Бріян розмовляв теж зі Залеським.

Юнайтед Пресс повідомляє з Гаґи, що амер. обсерватор Вільсон поставить від свого уряду внесення, аби заспокоєно домагання америк. горожан пропорціонально до німецьких відшкодовуючих вплат. В такім випадку участь Франції в репараціях зменшилабся з 75 відс. до 52 відс.

Берлінська преса повідомляє, що Німеччину будуть репрезентувати в політичній комісії Штреземан і Вірт, у фінансовій комісії Гільфердінґ і Курціюс, Францію в політ. комісії Бріян, в фінансовій Шерон, Анґлію в фінансовій Сновден, в торговельній Ґреґан, у політичній Філипі і Ней Бейкер; Гендерсон буде лише провідником політичної комісії і не буде мати голосу.

„Пті Парізієн“ стверджує, що бльок прихильників пляну Юнґа вже консолідується і тому Сновден мусить або теж прилучитися до цілого бльоку або цілковито відобрати надію на остаточне уреґулювання справи.

„Дейлі Мейл“ подає вістку, що трудноці, які виявилися на конференції в Газі склонили Мекдональда виїхати до Гаґи. Анґлійський премієр прибуде мабуть до Гаґи з кінцем цего тижня.

—o—

Цепелін вертає до Европи.

З Ню-Йорку відлетів Цепелін нині в год. 0.40 до Фрідріхсгафен, звідтіля розпочинає лет довкола світа. Двох молодих людей хотіли переїхати „заяцем“ до Европи, але одного з них арештовано, а другий дав ногам знати. Цепелін везе 21 пасажирів і 40 людей залоги та забрав 2 тони палива і одну тону почти.

Др Екенер заявив представникам преси, що зараз по повороті до Европи, Цепелін почине свою подорож довкола світа з Фрідріхсгафен до Токіо, Льос Анжельос, Ню-Йорку і назад до Німеччини. Пасажера Бушке, який переїхав до Америки „заяцем“ арештували американські власти. Він заявив, що поїхав Цепеліном тому, аби добути сильні враження. Бушке задумує видати памятник зі своєї подорожі „заяцем“.

—o—

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·87·00—8·87·50, канадійський долар 8·79·00—8·80·50, чеська корона 0·26·25—0·26·50, австрійський шілінґ 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·[illegible] - 0·05·25, французький франк 0·34·50—0·34·80, швайцарський франк 1·71·50—1·71·80, фунт штерлінґів 43·20·00—43·50·00, радянський червінець 17·50—18·00.

Золото: 20 корон 36·30·00—36·50·00, 20 франків 34·20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 41·25·00—41·50·00, 10 російських рублів 46·00·00—46·00·00.

Срібло: Австрійська корона 0·63·00—0·63·50, 5 австрійських корон 3·25·00—3·30·00, австрійський фльорен 1·65·00—1·67·00, російський рубель 2·60·00—2·70·00, копійки за рубель 1·30·00—1·35·00.

Збіжа.

Пшениця двірська 43·50—44·50, пшениця селянська 00·00—00·00, жито галицьке 24·75—25·25, ячмінь галицький броварняний 00·00—00·00, ячмінь на кашу 22·25—23·25, ячмінь пастівний 00·00—00·00, овес галицький 20·50—21·00, кукурудза румунська 26·50—27·50, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла 00·00—00·00, фасоля колірова 00·00—00·00, фасоля краса 00·00—00·00, горох пів-Вікторія 53·25—57·25, горох пільний 39·00—40·50, бобик 30·00—31·00, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 37·25—38·25, сіно солодке кравне прасоване 6·00—7·00, солома прасована 4·00—5·00, гречка 28·50—29·50, льон 65·00—67·00, лубінь синій 25·00—26·00, рілля озимий 61·00—62·50, мука пшенична 40 прц. 00·00—00·00, мука пшенична 65 прц. 74·00—76·00, мука житня 70 прц. 42·00—43·50, грисік кукурудзяний 00·00—00·00, мука кукурудзяна 00·00—00·00, отруби житні 16·25—16·75, отруби пшеничні 17·25—17·75, крупи гречані 33·75—37·75, пшоно 00·00—00·00, крупи ячмінні 42·00—43·00, макухи [illegible] 40·00—41·00, просо кравне 00·00—00·00, макухи льняні 41·00—42·00, мак синій 130·00—140·00, мак сивий 110·00—120·00, конюшина червона 00·00—00·00.

Д-р ОСИП ТУРЯНСЬКИЙ.

„КУМИС“.

(Оповідання Петра Дереша.)

Збіркою оповідань під наведеним наголовком виявив молодий автор талант, котрий має можливости розвитку. Головна риса таланту Петра Дереша це його сатиричний хист, який у такім оформленні, як його бачимо у збірці, свідчить про чималу духову культуру автора.

Петро Дереш дав у своїй книжці вісім оповідань, яких сюжети він бере головно з життя української еміґрації у Відні. Описує теж чужинні типи, що брали участь в українськім военно-політичнім життю. У першім оповіданні „Незабутні промови“ автор характеризує бувшого австрійсько-німецького старшину, що за гроші йде на службу до української галицької армії. В оповіданні „Дипльомат“ перед очі стає нам некультурний панок, який як посол УНР виставляє українське імя на посміховище. У третім оповіданні „Берко Йосельовіч“ малює автор тип паскаря-жида. В четвертім оповіданні „Фронт до села“ бачимо боротьбу денікінців з українськими селянами та нічліг кількох старшин УГА в українського селянина. У „Плятформі“ виступає бувший царський совітник-реакціонер, який за часів України стає українським патріотом, а опісля, коли Україна як держава упала, приєднюється до чорносотенної московської еміґрації та пропагує „єдіну неделімую Рассею“. В оповіданні „Союзники“ малює автор відносини між українськими козаками й поляками в часі переходу частини українського війська на польський бік.

В останнім оповіданні „Кумис“ бачимо галицько-українського інтеліґента, що постановляє не пити „кумису“, як колись галицький король Данило, себ-то хоче викорінити зі себе рабські риси предків, однак не має сили дотримати слова і падає в атавістичні прогріхи минулих і сучасних поколінь.

Зі змісту оповідань бачимо, що Петро Дереш не цікавиться внутрішнім переживанням описаних типів, тільки малює їх відношення до загалу й навпаки. Значить, автор виходить не так із психольоґічного, як радше зі соціяльно-національного становища. Розуміється, що при такім поставленні літературної концепції могла грозити небезпека, що автор попаде в шабльон, ідучи давно вже витертими слідами майже всіх наших менших і більших літературних талантів. Одначе про якийнебудь шабльон в оповіданнях Петра Дереша нема й мови. Це свідчить, що в Петра Дереша новий, свіжий, ориґінальний талант. Отже в чім саме лежить його ориґінальність?

Як ми вже згадали, головною прикметою таланту Петра Дереша є його сатиричний гумор. Однак не вважаючи на те, що по своїй суті його сатира гостра, болюча, то автор так уміє панувати над собою, що ніде не виявляє ні скривленого усміху, ні якоїнебудь безпосередньої моралізаторської тенденції. Завдяки цим прикметам, які свідчать про чималу психічну зрівноваженість автора, його сатира набирає тим більшого ефекту. Автор рідко любить описувати або оповідати сам. Він велить здебільша виведеним типам характеризувати себе своїми власними словами і вчинками, а сам формально ховається з молотом злоби за „еспанську стіну“, а коли й покаже своє обличча, то на ньому видніє фільософічна усмішка, неначеб хотів од себе сказати своїм „героям“:

— Вибачте, панове, я не винен тому, що ви такі лайдаки... Та щож я пораджу на те, що ви самі себе за таких маєте...

Оцей злобний сатиричний гумор Петра Дереша, а з другого боку його самодисципліна — це та цінна риса Дерешового таланту, по якому можемо сподіватися щораз кращого літературного розвитку.

Гумор Дереша доходить місцями до ґротесковости, а навіть до несамовитости. Так, наприклад, після оповідання великоукраїнського дядька, як то селяни знищили відділ поляків, галицько-українські старшини кладуться спати в хаті, а один четар кладе під подушку револьвер. Тоді жінка селянина його питає (стор. 50):

— То навіщо так під подушку ховаєте? У нас дітей нема — не пропаде.

— Ануж щось у ночі пригодиться, мамусю, — так, щоб під рукою був. Усяке буває... А ось хоч би **вам захотілось нас так** (підкреслення моє) як тих поляків, **на другий світ виправити**. — жартуючи відповів четар.

— Ну, й придумали! Хіба ви те, що поляки! **А якби так дуже захотіла, то й той під головою не поміг би...**

— Сама?... Нас чотирьох...

— Сама, сама. Хіба це так важко, чи що. Варю рано їсти, а ви ще спите... Тай би **гарячим окропом по очах...** І випровадила...

Четар майже цілу ніч не спав. Аж над ранком заснув, але зараз-же крикнув, збудився й дивиться...

Через вікна вдиралися перші проміння сонця до хати... Товариші спали, мов побиті. Перед образами поволі поважно молився й бив поклони дядько Трохим. А Одарка підкладала дров до печі.

У великому горшку кипіла вода... На чай...

Взагалі талант Петра Дереша, виявлений у його першій збірці, дуже симпатичний.

Хоч у автора по суті немає нахилу до карикатури, себто що нижчого роду гумору, то все ж часто стрічається в нього натуралістичний спосіб зображування, який передовсім проявляється в тому, що москалі весь час говорять по московськи, жид українським жарґоном, а прості козаки галицьким говором.

Автор був би краще зробив, якби був вложив в уста згаданих осіб лиш найбільш характеристичні слова діялекту чи чужої мови. Коли ж ті особи весь час балакають неможливою тарабарщиною, то ми маємо враження, що це, як німець каже: „цу філь дес Ґутен“. Треба би на майбутнє порадити молодому авторові ось що: як він уміє зберігати міру у внутрішній формі свого сатиричного гумору, так нехай таксамо зберігає цю міру в зовнішній формі, значить у мові, а то безпинні німецькі, московські й говірні слова не підносять, лиш ослаблюють вартість літературного твору.

Ми певні, що автор і без нашої поради звертатиме в майбутньому увагу на зовнішню форму свого таланту.

ВІДГУКИ ДНЯ.

НА ҐОНДОЛІ.

Тиха, тепла, а темна ніч зависла над Венецією. Ні місяця, ні зір. Тільки час до часу німа блискавка спалахне в далекій темряві і освітить наконичені хмари. Море, як обласкавлений тигр прилягло до ніг королевої Адрії і цілує покірно її горячі стопи.

Море!... Темне воно і непрогляднє як те небо, що на обрію злилося з водою в одно ґранатове поле... Може за хвилю збунтується ласкавий звір, може зірветься, зїжить гриву і зареве скажено. Може кинеться на свою паню, як уже кидався нераз, і схоче вкусити її...

Але Венеція не боїться видно моря. Тисячами світел усміхається до темного неба, тисячами весел гладить мягку гриву і шумить і співає і веселиться.

— Люба! Забудь про все, що десь там далеко остало. Забудь про все, що десь там далеко чекає на нас... Глянь: гнучка ґондоля вихитується на темній воді, а зручний ґондолієр запрошує проїхатись... Поплиvемо притулені до себе, заслухані в себе, задивлені в теперішність...

Ніжна головка перечить — ні! Але ніздря роз ширяються, але очі накрилися віями, але уста дрожать...

Кохана! Хто зна, чи буде вже друга така ніч, хто зна, чи буде вже коли Венеція...

Біла ручка дала себе піймати, хоч головка далі перечить.

Підбіг ґондолієр, поміг зійти в човно...

— Тільки не далеко і не довго.

— Напевно, кохана. Кілька кроків і кілька хвиль.

Нечутно пірнуло біле весло у темну воду. Легенька ґондоля черкнула грудьми ласкаву хвилю і понеслась у далечінь.

Від моря надлетів холодніший вітрець...

— Тобі може зимно, серденько?! Притулись до мене.

— Ґондолієр!...

— Він?! — Замкнув очі на ґондолю, а отворив на море.

Головка рішучо перечить: не притулюсь... Але вітер він, але таки немов холодно робиться...

Притулилась...

Ґондоля, мов ластівка, ледви дотикається хвиль. Летить попри освічені кораблі, попри ясну пристань і ховається в темряві.

— Дай уст, кохана... Така ніч... Може й не вернеться ніколи...

Головка відскакує з острахом, аж ґондоля хитнулась...

— Дівчино! Потопиш нас. Пручатися в ґондолі небезпечно...

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Знову світла... Ах, як вони раазять... Здається, кожна лямпа в очі заглядає, підморгує оком, усміхається...

Стукнула ґондоля о прибережний камінь.

Конець...

Ґондолієр помагає висідати.

Вийшла на беріг і синіми очима вдивилася в темну даль.

— Так швидко минув той час...

— Тиж сама хотіла: недалеко і не довго.

— А скільки ми були?

— Дві години...

Засміялася з самої себе, мягко подала руку хлопцеві і обидвоє пропали в юрбі.

— — — — — — — — — — —

А я стояв далі над беретом і кляв його, Венецію і долю.

Чому обставини дозволили мені приїхати сюди аж на старости літ...

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— **Нові зливи.** Надмірні дощі знову впали на нашу землю. Були між ними й градові бурі, в роді тої, про яку згадували ми вчора: у Бобреччині, Бучаччині та в борщівськім повіті. По ріжних селах цих повітів град знищив збіжа, а громи вбили та приголомшили кільканайцять людей. Двоє селян убитих у Лановицях біля Самбора, дві селянки у Верховинях (Коничинці), двоє селян ранених у Керничках біля Гусятина, у Вінявках (Теребовля) вбита селянка, в Товстім убитий Йосиф Сенюк, у Чабарівці ранена одна селянка. Крім цього згоріло від громів багато хат і стоділ. Над Чортковом обірвалась хмара і залила 19 домів. Потоки й ріки в ріжних повітах виплили з берегів.

— **Львівська хроніка.** У будинку Дирекції залізниць на Жигмунтівській вул. вибухла на горищі пожежа між скринями та куфрами, що є власністю... відділу ґенерального штабу. Пожежу згасили зі шкодою кількасот зол. Один зі служачих „Люна-парку" 21-літній молодець з Кракова Бечковський пробував доповнити свою плату тим, що обікрав одного гостя з грошей і срібної папіросниці.

— **Музей Наук. Т-ва ім. Шевченка** у Львові (вул. Чарнецького ч. 24) відчинений знов для публики щодня від 8—13 год., в неділі і свята від 10—12 год.

— **Україніка.** В італійськім місячнику „Cronache di Arte Educatice", що виходить у Римі, в ч. 6—7 за червень—липень находимо статейку „Наш український приятель" про відчит і концерт нашого земляка Николи Бойченка.

— **Особисті вісти.** Черновецький „Час" подає до відома, що Ольга Кобилянська змінила своє мешкання і що її теперішня адреса є. — Černauti, str. Odobescu 3.

— **Ріжні вістки.** У Женеві почались наради міжнародного конґресу жінок з університетською освітою. — На гаську конференцію зїхало 300 денникарів. — Президент Чехословаччини призначив кілька ордерів для австрійських урядовців. — Радянська влада на Сахаліні зробила пробну мобілізацію, щоби перевірити готовність свого військового апарату. — У копальні Суґілля в Японії, Клягіна, на острові Гоккаідо вибух забив 75 осіб. — Представники поліції зі 40 держав зберуться в листопаді у Парижі на конґрес, щоби порозумітись щодо спільних метод праці. — Члени еспанської королівської рідні, посвоячені з ґрафами Замойськими приїхали до Підгорець, щоби оглянути замок, околицю і стрібувати ловів на дики. — У фінськім заливі біля Нервое потонув латишський корабель „Пріма", а з ним 11 осіб. — У Страсбурґу страйк друкарів, які домагаються підвишки. — В околиці Нім (Франція) згоріло 1000 гектарів лісу.

— **До смерти Гофмансталя.** Щойно тепер після смерти відомого австрійського письменника Гофмансталя, париська преса приносить подробиці, які розясняють мотиви самогубства його сина. Гофмансталь помер на серце наслідком траґедії, коли втратив сина. Син письменника мав піддержувати знайомість з француженкою, що недавно померла на прикру недугу. Француженка, що походила з Ліону, вела веселе та широке життя і була відома в колі визначних малярів як красуня. Вона підготовлялась на сцену. Молодий Гофмансталь познакомився з нею в колі богеми на Монпарнасі, а закохавшись протратив на неї всі гроші. Коли він вернувся до Відня, вкедовзі дістав звістку про її смерть і цього удару не пережив. Ця його траґедія була причиною смерти і його батька великого письменника у розквіті своєї творчости.

— **Шахісти в Карсбаді.** Тоді як тисячі людей з усього світа пє в Карльсбаді воду з цілющого штруделя, прохожується та відпочиває над шахівницями відбуває свій 8-годинний робучий день 22 міжнародніх шахістів, змагаючись за ще один титул міжнародного мистця. Крім Альохіна і Ласкера є там усі чільніші чемпіони королівської гри. Представник Куби світовий мистець — Капабланка, данець Німцовіч, теоретик нової школи, москаль Боголюбов, д-р Тартаковер, що тепер виступає як парижанин (колись був віденцем, а навіть українцем), сиwillволосий англієць Томас, голяндець Евве, анґлієць Єтс, югославянець д-р Відмар, американець Маршал, мадяр Вароці, бельґієць Колле, польський жид Рубінштайн, німці Саміш, Шпільман і Бекер, перша ластівка міжнародного шахового турніру панна Меншикова, росіянка, що виявила свій шаховий талант у Льондоні. Дотеперішній вислід змагань такий: Шпільман має $5\frac{1}{2}$ пунктів, Відмар і Евве 4, Рубінштайн, Німцовіч, Капабланка по $3\frac{1}{2}$, Ґрінфельд 3, Тартаковер, Боголюбов, Єтс по $2\frac{1}{2}$. Меншикова, що має вже одну виграну як дебютантка таки є остання.

— **Мистецтво і пересічний смак.** Анґлійський парлямент рішив, що головний комендант анґлійської армії підчас останньої війни, маршал Хеґ, повинен мати памятник. І то на площі королівської палати Уайтгол. Розписали конкурс. У ньому засідали без сумніву знавці мистецтва. Нагороду признали проектові різьбаря Гардімана. Зразок цього проекту став відомим загалові. Счинився шум у пресі: „пруський стиль", „модерністичні витребеньки". Аж міністерство війни вважало своїм обовязком стати в обороні свого полководця. Воно найшло в проекті памятника іншу хибу: кінь, на якому мав сидіти маршал Хеґ виглядає як вихуділа фіакерська конячка. Це кажуть, образа велико-британійської армії, щоби на такій шкапі сидів її начальник. І йдуть протести за протестами. Знавці мистецтва посміхаються так само іронічно з арґументів військовик і профанів, як і пересічний профан-громадянин сміється з модерного мистецтва.

— **Святиня музики.** Американський меценат мистецтва і музики Артур Мультон вибудує за великі гроші в околиці Парижа „святиню музики", де визначні композитори зможуть працювати в тиші та збирати довкола себе талановитих учнів. Поруч цієї святині будуть вибудовані окремі салі, де находитись муть окремі технічні винаходи і де виставлятимуть нові музичні твори.

— **Почта „експресом".** Стокгольм дозволив собі на одну незвичайну новинку. Мешканці цього міста можуть телефонічно замовити з почти почтаря — післанця, який негайно заносить листи та пакети на вказану адресу. Ціна такої „експресової" почти дуже низька.

— **В неділю 11. серпня ц. р.** відбудеться заходом Т-ва „Зоря" в Жовкві великий фестин. На фестин вибираються теж члени Т-ва „Зоря" у Львові. Зголошення приймається в домівці т-ва „Зоря" від 7—9 год. вечером до суботи. Поїзд відїздить до Жовкви в неділю в год. 12.20. Ціна білету виносить туди й назад 3.60 зол.

Дописи.

НЕМИРІВ. (Низка вражінь приїзшого). Кожний з нас, українців, мусить тішитися свідомістю і зростом сили в українській суспільности. Такого почування зазнав і я, приїхавши недавно до Немирова. Зайшов я там до церкви, а йшов туди зі смутком, бо це були похорони мого кревняка. Тільки глянув я оком по церкві і моментально зник десь мій жаль і сум. Ціле нутро немирівської церкви прегарно вимальоване в українських барвах. Українською, а не чужою, зробив її молодий ще парох о. Володимир Микулович. Він зукраїнізував немирівську церкву не тільки формою, себто мальовилами, але й духом. Його промова над домовиною покійного зробила на мене дуже глибоке вражіння. В Немирові є читальня, кооператива, молочарня, дута орхестра — це все під проводом о. Микуловича і все фунґує і розвивається, як слід. От таких священиків нам якнайбільше! — **І. В. Крілик,** зі Знесіння.

Кінцевий акт.

Комунікат Національного Музею у Львові.

Президія Кураторії Національного Музею у Львові, одержала від ВПреосвщ. Отця Митрополита таке письмо:

Ч. 59. Орд. Високоповажаній Кураторії Національного Музею у Львові. Завдяки заходам Пана Директора Національного Музею п. д-ра Іларіона Свєнціцького, начатим 30. вересня 1926 р. перед Повномочним Представництвом СРСР. у Польщі й опісля перед поодинокими Урядами в Москві й Ленінграді в жовтні 1926 й червні 1927, у Львові в груднї 1927 та у Варшаві в травні і червні 1928 р., гр.-кат. Митрополія і гр.-кат. Митрополича Капітула у Львові одержали остаточно назад вивезений 1914—15 р. уступаючими російськими військами Архів грамот і актів до історії гр.-кат. Церкви XV—XVIII вв. і кореспонденцію XX в. Переняття цього дорогоцінного Архіву, що був довгі літа перед війною у депозиті в Національному Музею для всеприлюдної наукової праці, довершив з рамени Національного Музею у Львові пан Директор д-р І. Свєнціцький у Бібліотеці Всесоюзної Академії Наук у Ленінграді 9. і 15. серпня 1928 р. і після полагоди митно-цензурних формальностей у Міністерстві Заграничних Справ у Варшаві доставив нам його 26. січня 1929 р. З уваги на це щасливо завершене, високої культурної ваги національне діло, після провірки Архіву і прилюдної виставки найціннішого в Національному Музею, я вважаю моїм обовязком цим публичним актом висказати щиру подяку і глибоке признання як Пану Директорові Національного Музею у Львові, так і всім Високодостойним Особам Урядів РП. і СРСР. та їх Комісій по ревіндикації, що причинилися до повороту цього історичного майна на його від віків стале місце. Дано у Львові, дня 8. липня 1929 року. † Андрей Митрополит".

На основі повищого уважається справу перенаття передачі Архіву завершеною.

З поручення Президії:

Управа Національного Музею.

З театру.

Великий Міський Театр: „Морське Око", варшавський кабаретовий театр.

Театр цього-ж типу, що „Кві про кво". Пісоньки з танцями чергуються з легкими гумористичними сценками. Одначе цьому театрикові бракує до „Кві про Кво" чимало: 1) добірного репертуару, 2) кращої режісерії, 3) справжнього (гострого на язик і розсмішного) конферансієра, 4) більшої трупи. Пять артистів на таку велику сцену й салю як у Великім Театрі це таки замало, навіть коли артисти є такі симпатичні та талановиті як ті, що двигають на своїх плечах 12 пунктів програми у вакаційнім сезоні, добі, коли кожний, що лишився у Львові, має претенсії до всього світа.

Кожний пункт цієї програми має якусь одну приємну нотку, але кожному також бракує дечого, чи пак неодин має забагато перцю там, де досить було би соли. Вимком є так звані „ревелерські пісні". Це муринська музика перетворена на лад европейського „джезу", наслідувана людськими голосами. „Ревелері" — англійське слово, що означує гульбу, бенкет, запій — і тому можна би ці пісні назвати гульливими. Для них одних варт відвідати „Морське Око". Мужеська трійка (на жаль, у неповному складі!), що добуває зі свого горла згуки цілої джезбендової орхестри — неабиякий мистецький ансамбль.

Обі пані, що доповнюють трупу, гарновиді і пречепурно вбрані. А п. Й. Букоємська має дуже широку скалю таланту і жаль, що мусить виконувати ролю ліричної декляматорки замісць піти по лінії свого сатиричного таланту. **М. Р.**

Всячина.

Як пишеться і друкується в Америці велику ґазету.

Типічною установою великого американського міста — Ню-Йорку, Шикаґо, Філядельфії, Бостону, Болтимору та інших столиць — є так звана велика ґазета, „биґ дейлі" або „метро палитен дейлі". В деяких містах є їх по дві, три і більше, в Ню Йорку кільканацять, а перша їх прикмета — це величина.

В Европі є теж часописи, що є також добре або й краще редаґовані, мають більше читачів і більший вплив, але таких „великих" нема. До звичайного числа нюйоркської або шикаґовської ґазети йде яких сто тисяч слів. Це стільки, що якби надрукувати їх у формі книжки, то був би здоровий том. З недільного або якого спец. видання зробив би й кілька томів. Але така книга мусить складатися з дуже ріжнородного матеріялу: вісток з цілого світу, статтей, розвідок, оголошень. І мусить бути написана, надрукована і розіслана по місті на протязі одного дня. Звичайно кожна ґазета має ще по кілька видань на день з новими вістями, що неустанно наспівають; їх треба негайно дати публиці, щоб інша ґазета не попередила. Тому біля кожної такої ґазети працює не один чоловік і не два, а пересічно яких дві тисячі. Більшість їх, очевидно, технічні робітники в друкарні, адміністрації, при розсилці, оголошеннях, ділових книгах і т. п.

„Пише" велику американську ґазету пересічно яких сто пятьдесять людей. Окрім того велику масу матеріялу постачають усякі пресові і телеґрафічні бюра та спеціяльні кореспонденти по інших містах і заграницею. Свої дописі, звіти й інформації вони присилають телеґрафічно і по радіо. Останніми часами придумали ще один спосіб, щоб кореспонденція могла швидше піти на друкарську машину. Кореспондент сидить, наприклад, у Вашинґтоні і на машині („тайпрайтері") пише свій звіт з промов, яку щойно сказав або власне говорить президент. Його машинка телеґрафічно получена з такими самими „тайпрайтерами" в ріжних редакціях в Ню Йорку, Сейнт Луїс, Шикаґо, Сан Франсіско й інших містах, і одночасно всюди пишеться готовий до друку рукопис. Між пресовими аґенціями найбільше відомі і найбільші „Асошіейтед Пресс" і „Юнайтед Пресс". Перша з них — це властиво спілка кількадесяти ґазет, які спільно удержують кореспондентів по цілому світі. Інші такі підприємства постачають фотоґрафії, ілюстрації, статті на спеціяльні теми і т. д.

Місцеві вісти збирають репортери. Де що станеться: політичне зібрання, чи страйк, чи приїхав до міста хто важний, чи якась катастрофа, чи убивство, чи яка інша менше або більше важна „сензація" — там зараз є ґазетний репортер, що дивиться, слухає, перепитує людей і негайно телефонує редакції. Самий він звичайно не пише, щоб часу не ґаїти, а телефонічно передає всі інформації так званому переписувачеві („рірайтмен"). Щойно той пише і віддає рукопис так званому містовому редакторові („ситі едитор"), котрий вирішує, чи справа досить важна, щоби про неї писати, чи не за багато написано або за мало, чи заслугує місця на першій сторінці, чи деинде. Від „ситі едитора" рукопис іде до „копі рідера", котрий його вигладжує, поправляє стиль, мову, додає заголовки і підзаголовки — і тоді вже посилає в друкарню.

Кожна ґазета має свою політичну сторінку із своїми редакційними статтями („едиторіалами"), в яких вона проводить свою політичну лінію. Поза тою сторінкою вона є чи тільки виступає безпартійною, значить: подає вісти з усіх джерел і про всякі події, політично й приємні чи ні, щоб дістати читача всяких поглядів. Редакційні статті чи то передовиці пишуть спеціяльні політичні редактори, а часом для розголосу спеціяльно запрошені люди з відомим політичним іменем.

З редакції ґазета йде в друкарню, наперед на кількадесять „линотайпів", а там на пресу (машина до друкування). Така машина найновішої системи („Дабел Октопел") може видрукувати за годину 288.000 примірників ґазети на вісім сторінок.

Ґазета в Америці коштує два або три центи, значить: звичайно багато менше, ніж коштувало видавця, щоб її зредаґувати і надрукувати. Ту ріжницю покриває йому та ще дає й зиски „адвертайзинґ", себто бизнесові оголошення. Фактично вони оплачують ґазету й дають видавцям прибутки, а тому, що ґазета вважається тут бизнесовим підприємством, то й „бизнес менаджер" в ґазеті часто важніша особа, ніж редактор.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 9-го серпня, г. 8·15 веч. Виступ арт. варш. театру „Морське Око".

Субота, 10-го серпня, г. 8·15 веч. Виступ арт. варш. театру „Морське око".

Неділя, 11-го серпня, г. 8·15 веч. Виступ арт. варш. театру „Морське око".

Кіна.

Аполльо: Колін Мур „Панночка з бару".

Кольосей: В гуку експльозії (Гарі Піль).

Лев: Дівчина з бару (Колін Мур).

Люна: Архизлодій з Дамаску.

Марусенька: Танго кохання. Жемчуг Тунісу.

Оаза: З причини реконструкції замкнене.

Палас: Божевільна присяга і Кровожадний Кравець.

Пан: Гріхи розведеної. Лія де Путті.

Пасаж: Пострах Арабії. В імени права.

Утіха: Злодій з Багдаду (Дуґл. Фейрбенкс).

Фатаморгана: Білий мурин. Рай на землі.

Химера: Жінка чи лялька.

Програма радіо.

Пятниця 9-го серпня.

Льондон (356,3). 20·00 Квінтет. 23·00 Музика до танців.

Париж (1725) 21·35 Радіоконцерт.

Берлін (418) 17·30 Пісні. 20·00 Веселий вечір.

Відень (516,3) 19·15 Концерт.

Рим (441) 21·00 „Княжна Чардаша".

Мілано (501) 20·30 Симфонічний концерт.

Прага (487) 16·30 Смичковий квартет.

Будапешт (550) 17·15 Циганська капеля.

Ленінград (1000) 19·00 Концерт.

Москва (825) 15·30 Концерт.

Київ (800) 20·00 Концерт.

Харків (1304) 20·00 Музика національних меншостей.

Варшава (1411,7) 18·— Орхестра. 20·30 Симфонічний концерт.

Познань (334,8) 22·45 Музика до танців.

Субота 10-го серпня.

Льондон (356,3) 20·00 Симфоніч. концерт.

Париж (1725) 16·45 Музика до танців. 22·15 Музика з мюзік-голю.

Берлін (418). 17·— Легка орхестра.

Відень (516,3) 17·50 Пісні — спів. 19·— Легка капеля.

Рим (441) 17·— Концерт інструм.-вокальний.

Мілано (501) 23·15 Джезбенд.

Прага (487) 19·05 Концерт. 20·00 Оперова музика.

Будапешт (550) 17·50 Легкий концерт. 23·— Циганська капеля.

Брюссель (509) 21·15 Квартет.

Москва (825) 19·00 Популярний концерт. 20·30 Музично-літерат. вечір.

Київ (800) 20·— Веселий вечір.

Харків (1304) 15·— Камерна музика. 20·— Легка програма.

Варшава (1411,7) 19·— Всячина. 20·30 Популярний концерт.

Познань (334,8) 22·45 Радіо-кабарет.

Кошиці (293) 19·— Скрипка (твори Чайковського).

Брно (341,7) 22·25 Музика до танців.

Подяка.

Опею дорогою щиро дякую Вп. Мец. за опіку д-рові Степанові Шухевичеві, за близько трирічну дружну і безкорисну правну оборону, як також за правдиво-батьківську піддержку підчас мойого сидження у львівській тюрмі.

Василь Атаманчук, політ. вязень.

1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.